

מסורת הש"ס

א) כצ"י איתא: אלא אע"ג דקמ"ט, וכן הוא ביבמות לא: גיטין ע"א, ג) ונע"ע מוס' יבמות לא: ד"ה דחוי וכו', ד) נבגמ' שלפנינו לא מוכר רב נחמן אלא רבה בר רב הונא הוא דקאמר ויל אייתי מלתא וכו' וז"ל גרס' מוס' היה כך בסוגי' דהתם מיהו ט"ף הסוגיא נ"ב, דל"ל לאו מי איתמר עלה וכו' אמר רב נחמן וכו' קמ' קשה,

הגהות הב"ח

א) רשב"ם ד"ה וכן מודעה וכו' דעו לכם שמכירה או פלג' וזמנת וז' נחמק:

מוסף תוספות

א. דומיא דספר המקנה בענין יטעון ב'ב. בדאמרינן (מנחות קג:) כל שאין ראוי לביילה ביילה מעכבת בו, מוס' יבמות לא: ג. מה בכך, יבאי שטרו בבי"ד, מתנות כ' תוד"ה וכו' יומתן. ד. [דן]עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אין מצטרפין דמשמע הא שנים בשטר אפי' בשתי אגרות מצטרפין. מוס' מתנות כ' ועי"ש שם שמי מוס' פ"ג, ה. [ולחייבין א' דהוסי' י"ל ד'ס"א אע"פ שתקנת חכמים היא שתועיל המחאה בלא דעת המחזיק, מ"מ צריך דעת המעצער אע"ג דאין סודרי דניחא ליה שיכתוב מ"מ דעת חד מנייהו בעינן קמ"ל דמועיל לראיה אע"פ שנכתב שלא מדעת שניהם. שטמ"ק נכס מוס' ה"א"ש. א. אלא ה"ק קנה הרגיל בפני שנים א"צ לומר כתובו. מוס' קידושין פ"ג. וכו' האי גונא מילתא דרשכ"א הוא שאין בגורן אלא עבדיו וקרוביי. ר"ן. פ. [דן]מסתמא כל כמה דלא הדר ביה רוצה הוא שיתכבו. מוס' פסהדרין טו: . דהא רב נחמן ס"ל כשמואל ב"ב"ק דסנהדרין (ג.) דשנים שדנו דניניה דין וכו' נחמן גופיה סבר דקיום שטרות בשלשה. מוס' כתובות כג. י. עי'ן רשב"ם בסוגין בע"כ ברה"ג גלוי מילתא.

וכן מודעא בפני שנים. מי שאנסוהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים צריך להודיע קודם לכן לשני עדים ולומר דעו לכם שמכירה ^{א)} זו או מתנה של שדה זו שאני רוצה לעשות לפלוני שלא ברצון נפשי אעשה כי אונסי ומכריחני בעל כרחי ולא יהיה ממנש באותו שטר שאעשה והיום או למחר תבענא ליה דנינא ומרענא לשטרא אפומייכו שמסרתי מודעא לפניכם קודם שנעשה השטר. ודוקא קודם כתיבת השטר אבל אחרי כן אין המודעא שזה כלום דאם כן כל השטרות שבעולם כשיתחרטו אחר שנעשו וגמסרו כנשרות יבא לפוסלן: ואין צריך לומר כסובו. שטר מודעא. כללא דמילתא כל מידי דזכות הוא לו אין העדים צריכין ליטול הימנו רשות. והא דלא יכל ומני להו ולימא מחאה ומודעא וקנין בפני ד' ואין צריך לומר כתובו היינו משום דרצא קאמר להו משמיה דר"ג ולא צחד יומא שמעניהו אלא כל מילתא שמענה באפי נפשיה והדר חברינהו רבא כהדא כסדר כמו ששמען. והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטרי מכירה ומתנה דמעתה לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין פירק האומר בסופו (דף כ"א:) כ"ל גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות: **הודאא בפני ד'.** אדם שמודה לחבירו בפני ד' שחייב לו מנה ז"ל כתובו ש"יזוס הלויה לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שירצה לגבות חובו יוציא שטרו על הלויה אבל שלא ברשות לויה אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלויה לכתוב והוא לא ז"ה איכא למימר דלא יחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוה מלוה על פה ואע"ג דהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שירצה פרעמי דק"י"ל (לקמן ק"ע.) המלוה לחבירו צעדים א"צ לפרעו צעדים ועכשיו כשיש צדו שטר אין הלויה נאמן לומר פרעמי אלא א"כ יציא עדים שפרעו צפניהס אפילו הוציא המלוה על הלויה כתב ידו של לוי שהו"ח חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואינו נאמן לומר פרעמי כ"ש בשטר שיש בו עדים: קנין. סודר על כל דבר בפני ד' ולא צעי תלתא. ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג' הוצרך לפרש בכל הוי דדי בשנים: ואין צ"ל כסובו. כדמפרש טעמא לקמן: **קיום שטרות בג'.** מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלויה כי פרוע הוא או מווייף הוא ויטערך לקיים שטרו והוא המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימלא כ"לד יעשה הוצק לצ"ד ומציא העדים עמנן ומועדין על חתימת ידיהן בפני ד"ד והס כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים בנותב תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא דא קדמנא ואחו פלוני ופלוגי ואסהידו אחתימות ידיהו ואישטרוני וקיימנוהי דכחו וחותמים בו ג' הדיינים והוא הנפק וגם אשרתא דדייני. ולכן נריך ג' דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין צ"ד חזוף בסנהדרין (דף ג.) והכא אפי' דיעבד נמי לא ד"א"כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לצ' עדים שמעלם ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהן ג' והן צ"ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ד"ד והכשירו צ"ד את השטר ועכשיו חותמין צ"ד ששטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין: **אמר רבא אי קשיא לי** בכל הנך דינים דאמר לי רב נחמן גבי קנין לאחד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה צ"ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע"י עדותו שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה צ"ד קאמר ר"ג אין צ"ל כתובו אלמא"א אע"ג דחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה אפ"ה כותבים העדים בלא רשות כדין כל מעשה צ"ד שכח צ"ד יפה והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה צפניהן וא"כ ליצעי ג' כקיום שטרות: **ואי לאו כמעשה צ"ד דמי.** ומשום הכי קאמר דסגי צב' אמאי אינו צ"ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשות: **לעולם לאו כמעשה צ"ד.** דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי צב': **דסחם קנין לנסיבה עומד.** משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממחר להקנותו מיד ואינו מדחהו עד שינך וימשוך במטלטלין או ינך ויחזיק בהקרקעות מתכיון הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות צפ' אע"פ (דף נ"ה.) אמר לעדים כתובו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו לכתוב השטר שמא חזר דסחם קנין לכתיבה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ"ד התם צריך לאימלוכי ביה ואע"ג דליוס זהדיא לכתוב לו: **אמאן ולא זייס דינא.** סרבן בדין דאי זייט דינא לימא ליה לא איניסת דאי קאניס לך אמאי לא תבעת ליה בדינא: **אפי' עלי ועליך.** דזייטנין דינא ראווי לכתוב עלינו מודעא דוימנין דאין צ"ד מוומן מיד:

לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין פירק האומר בסופו (דף כ"א:) כ"ל גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות: **הודאא בפני ד'.** אדם שמודה לחבירו בפני ד' שחייב לו מנה ז"ל כתובו ש"יזוס הלויה לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שירצה לגבות חובו יוציא שטרו על הלויה אבל שלא ברשות לויה אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלויה לכתוב והוא לא ז"ה איכא למימר דלא יחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוה מלוה על פה ואע"ג דהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שירצה פרעמי דק"י"ל (לקמן ק"ע.) המלוה לחבירו צעדים א"צ לפרעו צעדים ועכשיו כשיש צדו שטר אין הלויה נאמן לומר פרעמי אלא א"כ יציא עדים שפרעו צפניהס אפילו הוציא המלוה על הלויה כתב ידו של לוי שהו"ח חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואינו נאמן לומר פרעמי כ"ש בשטר שיש בו עדים: קנין. סודר על כל דבר בפני ד' ולא צעי תלתא. ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג' הוצרך לפרש בכל הוי דדי בשנים: ואין צ"ל כסובו. כדמפרש טעמא לקמן: **קיום שטרות בג'.** מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלויה כי פרוע הוא או מווייף הוא ויטערך לקיים שטרו והוא המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימלא כ"לד יעשה הוצק לצ"ד ומציא העדים עמנן ומועדין על חתימת ידיהן בפני ד"ד והס כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים בנותב תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא דא קדמנא ואחו פלוני ופלוגי ואסהידו אחתימות ידיהו ואישטרוני וקיימנוהי דכחו וחותמים בו ג' הדיינים והוא הנפק וגם אשרתא דדייני. ולכן נריך ג' דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין צ"ד חזוף בסנהדרין (דף ג.) והכא אפי' דיעבד נמי לא ד"א"כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לצ' עדים שמעלם ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהן ג' והן צ"ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ד"ד והכשירו צ"ד את השטר ועכשיו חותמין צ"ד ששטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין: **אמר רבא אי קשיא לי** בכל הנך דינים דאמר לי רב נחמן גבי קנין לאחד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה צ"ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע"י עדותו שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה צ"ד קאמר ר"ג אין צ"ל כתובו אלמא"א אע"ג דחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה אפ"ה כותבים העדים בלא רשות כדין כל מעשה צ"ד שכח צ"ד יפה והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה צפניהן וא"כ ליצעי ג' כקיום שטרות: **ואי לאו כמעשה צ"ד דמי.** ומשום הכי קאמר דסגי צב' אמאי אינו צ"ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשות: **לעולם לאו כמעשה צ"ד.** דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי צב': **דסחם קנין לנסיבה עומד.** משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממחר להקנותו מיד ואינו מדחהו עד שינך וימשוך במטלטלין או ינך ויחזיק בהקרקעות מתכיון הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות צפ' אע"פ (דף נ"ה.) אמר לעדים כתובו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו לכתוב השטר שמא חזר דסחם קנין לכתיבה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ"ד התם צריך לאימלוכי ביה ואע"ג דליוס זהדיא לכתוב לו: **אמאן ולא זייס דינא.** סרבן בדין דאי זייט דינא לימא ליה לא איניסת דאי קאניס לך אמאי לא תבעת ליה בדינא: **אפי' עלי ועליך.** דזייטנין דינא ראווי לכתוב עלינו מודעא דוימנין דאין צ"ד מוומן מיד:

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מ.

מדעת מוכר ושטר מתנה מדעת נותן ושטר מלוה מדעת א' לויה ועדות נמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבס ופירש"י צפי' החומש שלא יכתבו עדותן באגירת וישלחו לצ"ד וי"ל דתקנת חכמים היא שיהא חשוב עדות כדי לבטל החזקה בעדות כל דהו שצדבר מועט מבטלים החזקה

דהא אפילו יתברר לנו שלא שמע המחזיק מחאה מהני לבטל החזקה וגם במודעא תקנת חכמים היא להטיל האנאס וקיום שטרות נמי משום דמעשה צ"ד הוא וכל מעשה צ"ד נכתב שלא מרצון החייב ועוד אומר ר"י ששמע מן ר"ת שנוהגים לשלח העדים עדותם באגירת לצ"ד וחשיב עדות והא דדרשנין בספריט מפיהם ולא מפי כתבס לא אמא אלא לנעוטי דוקא אלס שאינו בר הגדה ב' אבל ראוי להגדה אין הגדה מעכבת צו והא דאמרנין בפ"צ דכתובות (דף כ.) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר מעצמו אבל אין זוכר מעצמו לא א' היינו כשאינו מוציא כתב ידו צ"ד ועוד שמא עד אחד בכתב אין חשוב עדות

שאין שטר אלא צב' להכי לא מהני בזהיא דכתובות אפי' יוצא כתב ידו אלא א"כ וזכר בראיית עדות וי"ע בזהיא דעד אחד בכתב בגט פשוט (לקמן דף קס"ה. ושם ד"ה אמר) א' וא"ת מאי קמ"ל דאין צ"ל כתובו פשיטא כיון דזכותו הוא ובמחאה איכא למימר דנקיט ביה ואין צ"ל כתובו אגב אחריו ולא אמא לאשמועינן במחאה אלא שהיא בפני ד' אבל במודעא קשה למאי אינטריך וי"ל דאמא לאשמועינן דאע"פ שלא ז"ה להס לכתוב והס כתבו שז"ה כשרה ולא מיחוי כשקרא דמסתמא לפיכך מחא או מסר מודעא צפניהס כדי שיכתבו א': **קננין בפני ב' ואין צריך בו'.** אומר ר"ת דלא אמא לנעוטי שלא יבא חשוב קנין כשנעשה שלא בפני שנים א' דהא אמרינן בקדושין (דף ס"ה:) דלא איצרו סהדי אלא שיקרי ואמרי' צפ' הוצב (צ"מ דף מו.) גבי היה עומד בגורן כו' ואי אמרינן מטבע נקנה בחליפין ויקניניהו מיהליה אגב סודר ומספק דלית ליה סודר ולקניניהו אגב קרקע דלית לי' והא עומד בגורן קמני כשאינו שלו איכפל תנא לאשמועינן בגברא ערטילאי דלית ליה כלום אלא ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין ואי לא חשיב קנין בלא עדים לישנין דלינא עדים א' ועוד דכפ"ק דסנהדרין (דף ג.) אמרו רבנן פשרה ביחיד אע"ג דפשרה בעיא קנין כדמסיק התם: **ואין צריך ראמר כתובו.** וכותבין בלא רשותו כל זמן שלא חזר צו ב' ומיהו יכול לחזור צו כדאמרנין לקמן צפ' המוכר את הספינה (דף עו.) וזה צבדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשטר ועד מהא דאמרין בריש אע"פ (כתובות דף נ"ה. ושם ד"ה כתובו) כתובו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לאו דוקא משום דאמר להו כתובו דאפי' לא אמר להו נמי כדאמרנין הכא אלא משום דבעי למימר לא קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה אע"ג דאמר להו כתובו: **קנין שטרות בשלשה.** אע"ג דר"ג גופיה ס"ל בסנהדרין (דף ה.) צ' שדנו דיניהס דין קיום שטרות שאני כדפ"ה דאי ליכא אלא צ' מה יש בין קיום שטר לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לצ' עדים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהס ג' ניכר שהס צ"ד שהעידו עדים לפניהם על כתב ידס והכשירו השטר ודומה לפסק דין והא דאמרין צפ' ב' דכתובות (דף כ"ב. ושם ד"ה ודלמא) ג' שישצו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למיכתב בנותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ואמר ר"ג ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודלמא צ"ד חזוף הוא דאמר שמואל צ' שדנו דיניהן דין דכתב ביה בי דינא דרבנן דבי רב אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו לא ששמואל סובר דקיום שטרות בשנים א' אלא ה"פ ודלמא רבנן דבי רב אשי סבירא להו בקיום שטרות כדשמואל בעלמא אבל שמואל מצי סבר שפיר דקיום שטרות בג' אע"ג דבעלמא צ' שדנו דיניהן דין כמו ר"ג וא"ת א' דרב נחמן גופיה קאמר צב"מ (דף לא:) גבי עובדא דאיסור גיורא ורב ספרא עבדו עסקא וכו' משמע התם דתרי לאו צ"ד מדקאמר ליה זיל אייתי לי תלתא דפלגת קמייחו א"ג תרי מגו תלתא וי"ל דהתם מיירי דלא עשאן צ"ד בפירוש אלא פלג קמייחו בסתם הלכך אי קמי תרי פלג נראה דלעשותן עדים נתכוין ואי קמי תלת פלג נראה דלעשותן צ"ד נתכוין אבל במקום שעשאן צ"ד בפירוש בשנים סגי ונע"ע מוס' גיטין לב' ד"ה ורב נחמן):

אמאן דאא צייית דינא בו'. תימא מודעא דמאי אי דגיטין ודמתנה גלוי מילתא הוא דודאי הוא אנוס בשום ענין שאין יכול לצא לבית דין א' ואי דזבניי והא אמר רבא לא כתבינן מודעא אזבניי וכ"ת רבה ורב יוסף לית להו דרבא מ"מ הוה ליה למיפרך ולשנויי כדפריך בסמוך אנהרדעי ועוד והא אבני ורבא גופייהו דאמרי תרווייהו אפי' עלי ועליך א"כ לא איירי במודעא דזבניי וכי ההוא מעשה דפרדיסא לא שייך הכא דאפי' צייית דינא פשיטא דכתבינן:

עין משפט

נר מצוה

צב א מיי פירא מהל' טוען הלכה ח סמג עשין א' טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ה:

צב ב מיי פיי מהל' מכירה הל' א סמג עשין פכ טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:

צב ג מיי פירא מהל' מלוה הל' א ופ"ו מהל' טוען הל' ב סמג עשין ז' טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ז וסי' פא ס"ח וסעי' י ועיין מה שכתב המ"מ צפ"ה מהל' מכירה הלכה ע':

צב ד מיי פירא מהל' מלוה הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לט סעי' ג ועיין במיי' פ"ה מהל' מכירה הלכה ט' ובמ"מ שם ובטוש"ע ח"מ סי' קפט וסי' קל"ה סעיף א:

צב ה מיי פ"ו מהל' עדות הלכה א סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' ג ועי' ד:

צב ו מיי פירא מהל' מלוה הלכה א סמג עשין ז' טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ג:

צב ז מיי פיי מהל' מכירה הל' ב סמג עשין פכ טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:

רבינו גרשום

אין צריך לומר. לעדים כתוב בשבאל ציווי ויכולין לכתוב שמיחה משום דוכות הוא לו שכתובין: הורה בפני שנים. ואמר אני מחויב מנה לפלוני. זה אין כותבין אלא אם כן אמר להו כתובו משום דחוב הוא לו: תפש קנין משום דבר בעולם בפני שנים אין צריך לומר להם כתובו ומפרש לקמן: קיום שטרות. צריכים להעיד שנים בפני ג' בית דין על חתימת עדים: הא קשיא לי. [ותא] דאמר רב נחמן בקנין אי כמעשה בית דין דמי אלא אם כן גמלכין וכותבין אף קנין גמי אין צריך לימלך בו העדים אם כן ליבעי ג' דומיא דב"ד ואי לאו מעשה בית דין אלא כהודאה דמי אמאי אין צריך וכו': דסתם קנין לכתיבה עומד. דאין לאחר קנין כלום: אלא אמאן דלא צייית דינא. אבל אי גברא דציית הוא לא כתבי' עליה: